

La mandíbula, sempre a casa

La família Alsius dona a Banyoles la mandíbula i una de les restes òssies d'“Homo sapiens” més antigues d'Europa

Serà una de les peces destacades del remodelat Museu Arqueològic Comarcal, que s'inaugurarà el 12 i 13 de desembre

El juny del 2024, dos paleontòlegs de l'Institut d'Antropologia Evolutiva Max Planck de la ciutat alemanya de Leipzig, Elena Essel i Merlin Szymanski, van venir a Banyoles, a la farmàcia Alsius, per extreure dentina de la mandíbula, una de les restes fòssils humanes més importants de la península Ibèrica i possiblement també una de les més ben estudiades. Els investigadors van aprofitar un forat que hi havia en una de les dents per fer l'extracció amb la qual esperen trobar-hi material orgànic que els permeti seqüenciar l'ADN de la “dona de Banyoles”. La coneguda com a mandíbula de Banyoles està datada d'entre els anys 45.000 i 65.000 i se sap que va pertànyer a una dona. Un estudi de l'any 2022 conclou que es tracta de la resta òssia d'Homo sapiens més antiga d'Europa. “Els sapiens tenim barbeta i la nostra mandíbula no en té, per tant hi ha quelcom que no acaba de lligar. El que ho ha de solucionar és l'estudi paleogenètic que estan realitzant des de l'Institut Max Planck”, va explicar Rosa Alsius, rebesneta del farmacèutic i estudiós Pere Alsius i Torrent, l'home, amb molts mèrits en la vida banyolina de finals del segle XIX, però que ha passat a la història com el descobridor de la mandíbula, la qual des de fa 140 anys han custodiat els seus descendents. Fa una setmana, la família Alsius i l'Ajuntament de Banyoles van fer públic l'acord de donació de la peça a la ciutat, que el consistori va aprovar oficialment en el ple de novembre celebrat aquest dilluns. En la presentació de l'acord, l'alcalde de Banyoles, Miquel Noguer va agrair la donació a la família, en un acte que va definir d'“històric”, però sobretot “de generositat i d'estima a la ciutat”.

Feia temps que la família Alsius tenia la voluntat de llegar la mandíbula a la ciutat i amb les obres de reforma i pròxima inauguració del Museu Arqueològic Comarcal van considerar “que era el moment adequat per fer aquest pas que feia anys que volíem fer”, va remarcar Esteve Alsius, en nom de la família. Les negociacions per formalitzar la donació s'han allargat uns dos anys. “És la més generosa possible per a la ciutat de part de la família Alsius”, va assenyalar el regidor de Cultura i Patrimoni Cultural, Miquel Cuenca. Una donació sense cap altra condició que la mandíbula no marxi mai de Banyoles.

Xecs en blanc “No han estat pocs els intents d'allunyar-la de la nostra població: des de xecs en blanc fins a cartes que va rebre el nostre besavi, Josep Alsius i Ricard”, va explicar Esteve Alsius, recordant que les diferents generacions de la família han vetllat perquè la mandíbula no marxés de Banyoles tot i les ofertes rebudes i alhora s'han encarregat que fos accessible a l'estudi científic però també als escolars interessats. Esteve Alsius va llegir una carta en castellà adreçada al fill de Pere Alsius, el seu besavi Josep Alsius i Ricard, en què se li insinuava que si feia donació a un museu d'Espanya la mandíbula tindria més renom que si es quedava en una localitat com Banyoles, i per tant, “la important peça quedés arraconada en un extrem d'Espanya”. La resposta del fill de Pere Alsius va ser “immediata, clara i seca”. Aquest “no” ferm que s'ha transmès al llarg de les diferents generacions dels Alsius ha permès mantenir el que sens dubte és una peça de museu internacional en el que serà un museu de referència a nivell nacional, situat a la Pia Almoina, a pocs metres, de l'emblemàtica farmàcia dels Alsius.

“El Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles s'ha reformat de dalt a baix i té una de les col·leccions de paleontologia i arqueologia més importants de Catalunya. Alberga més de 800.000 peces i se n'exposaran més de mil. La peça estel·lar indiscutiblement serà la mandíbula”, va assenyalar el regidor de Cultura i Patrimoni

Cultural, Miquel Cuenca. Fins al tancament per la reforma, a la sala permanent del museu s'hi exhibia una còpia de la mandíbula molt fidedigna.

La joia de la corona del nou Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles (MACB), que té altres tresors paleontològics i arqueològics poc divulgats, tindrà, doncs, un lloc preeminent. A l'antiga sala de plens de quan, a principis del segle XIV, la Pia Almoina era el Consell de la Vila, s'exposarà la mandíbula que l'abril del 1887 el picapedrer Llorenç Roura va trobar mentre treballava al pla de la Formiga. Roura va explicar al farmacèutic Pere Alsius que en un bloc de travertí que acabava d'arrencar s'apreciaven unes dents que semblaven humanes. No va ser l'atzar que va facilitar la troballa: feia anys que Pere Alsius estudiava els fòssils i tenia avisats els picapedrers. Pràcticament 4 anys tancat. A finals del 2021, el Museu Arqueològic va tancar les portes per afrontar una reforma i ampliació ambiciosa tant per envergadura com per transcendència del que representa. O en paraules de l'alcalde, Miquel Noguer, quan va presentar el projecte arquitectònic guanyador, de BCR Arquitectes: "Una obra de legislatura." La Pia Almoina, un palau gòtic, patrimoni arquitectònic catalogat com a bé cultural d'interès nacional, és tan bell com trampós per a la museografia. Fosc i desapercebut pels banyolins, tot i ser patrimoni per lluir i treure pit. Així, l'agost del 2024 es van programar visites obertes a la ciutadania per conèixer la reforma i ampliació del museu. A finals de l'any passat s'iniciava la darrera fase de la renovació centrada en la implementació de la nova museografia. La inauguració institucional del renovat Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles (MACB) serà el divendres 12 de desembre a les 17 h. L'endemà, el dissabte 13 de desembre a les 11 del matí, es farà l'acte d'inauguració obert a tota la ciutadania.

Publicat a:

-Setmanari Girona 28-11-2025, Pàgina 8

Font del document: <http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/2598962-la-mandibula-sembla-a-casa.html>